

लोक सेवा आयोग
नेपाल कृषि सेवा, प्लान्ट प्रोटेक्सन, एग्रोनोमी, हर्टिकल्चर, फिसरिज, एगू. एक्सटेन्सन, स्वायल साइन्स,
एगू. इको.एण्ड मार्केटिङ्ग, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह,
राजपत्र अनंकित द्वितीय श्रेणी, नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक
परीक्षाको पाठ्यक्रम
परीक्षा योजना (Examination Scheme)

१. यस पाठ्यक्रमलाई दुई भागमा विभाजन गरिएको छ ।

भाग	परीक्षा	विषय	अङ्क भार	प्रश्न संख्या	समय	परीक्षा प्रणाली	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क
१	लिखित	खण्ड (क) सामान्य विषय (सबै समूहका लागि अनिवार्य)	५०	२५	४५ मिनेट	वस्तुगत बहुउत्तर	१००	४०
		(खण्ड ख) समूह सम्बन्धी विषय (प्रत्येक समूहका लागि छुट्टाछुट्टै)	५०	२५				
२	अन्तर्वार्ता						२०	

२. पाठ्यक्रमको कुनै खण्डमा एकाइ र प्रश्न संख्या छुट्याइएकोमा सोही वमोजिम र यसरी नछुट्याएकोमा यथासम्भव सबै एकाइबाट प्रश्नहरू सोधिनेछन् ।
३. लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनसक्नेछ ।
४. वस्तुगत बहुउत्तर (Multiple Choice) प्रश्नहरूको उत्तर सही दिएमा प्रत्येक सही उत्तर बापत २ (दुई) अङ्क प्रदान गरिनेछ भने गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अर्थात् ०.४ अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।
५. यस पाठ्यक्रममा जेसुकै लेखिएको भएता पनि पाठ्यक्रममा परेका ऐन, नियमहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ (तीन) महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाइएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा रहेको सम्झनु पर्दछ ।
७. लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।
८. पाठ्यक्रम लागू मिति - २०५८/९/१७

लोक सेवा आयोग
नेपाल कृषि सेवा, प्लान्ट प्रोटेक्सन, एग्रोनोमी, हर्टिकल्चर, फिसरिज, एगू. एक्सटेन्सन, स्वायल साइन्स,
एगू. इको.एण्ड मार्केटिङ्ग, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह,
राजपत्र अनंकित द्वितीय श्रेणी, नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक
परीक्षाको पाठ्यक्रम

खण्ड (क) सामान्य विषय (सबै समूहका लागि अनिवार्य)

प्रश्नसंख्या :- २५

अङ्क :- ५०

१. नेपालको अर्थतन्त्रमा कृषिक्षेत्रको महत्व ।
२. नेपालको भौगोलिक विविधता सुहाउँदो अन्नबाली, औद्योगिकबाली, फलफूल, तरकारी, पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रम ।
३. कृषि विभाग/पशु सेवा विभागको वर्तमान संगठनात्मक संरचना ।
४. कृषि विकास कार्यक्रममा संलग्न विभिन्न निकायहरूको योगदान ।
५. जिल्ला र सेवाकेन्द्र/उपकेन्द्र स्तरीय Profile तयार गर्ने तरिका र यसको महत्व ।
६. आधुनिक कृषि प्रविधि प्रयोगबाट वातावरणमा पर्ने प्रभाव ।
७. कृषक समूह गठन तथा परिचालन ।
८. कृषि विकासमा महिला कृषकको भूमिका र महिला कृषक विकास कार्यक्रम ।
९. कृषि उपज बढाउन बजारको भूमिका ।
१०. नेपालमा कृषि/पशु विकासका समस्याहरू तथा समाधानको लागि अनुसन्धानको महत्व ।
११. कृषि विकासमा गैरसरकारी, निजी एवं सरकारी निकायहरू बीचको अन्तरसम्बन्ध ।
१२. कृषि/पशु प्रसारमा उपयोग गरिने विभिन्न प्रसार तरिकाहरू र तिनको तुलनात्मक फाइदा र कमजोरीहरू ।
१३. कृषि विकास र विकेन्द्रीकरण ।
१४. कृषि विकास र सहकारीकरण ।

खण्ड (ख) हर्टिकल्चर समूह सम्बन्धी विषय

प्रश्नसंख्या :- २५

अङ्क :- ५०

१. बागवानी (हर्टिकल्चर) को परिभाषा र यसका शाखाहरू ।
२. नेपालमा बागवानी विकास आवश्यकता र सम्भावना ।
३. नेपालमा जलवायुको क्षेत्रहरू (Climatic Zones) र फलफूल खेती ।
४. करेसावारी (Kitchen Garden) को महत्व र स्थापना ।
५. बगैँचाको स्थापना: जग्गाको तयारी, बगैँचाको रेखाङ्कन, खाडल खन्ने, बोट दूरी र बोट लगाउने तरिका, नर्सरी बोटहरूको उपलब्धता बार बन्देज र बायु अवरोध विरुवाहरू ।
६. तरकारी बालीको वर्गीकरण :
  - (क) काउली समूह (Cole Crops)
  - (ख) फल समूह (Fruit Crops)
  - (ग) जरे बाली समूह (Root Crops)
  - (घ) गानो बाली समूह (Bulb Crops)
  - (ङ) फर्सी समूह (Cucurbits Crops)
  - (च) सागपात समूह (Leafy Crops)
  - (छ) कोशे बाली समूह (Legume Vegetable Crops)
७. फलफूल बोटको प्रसारण
  - (क) बीउबाट प्रसारण
  - (ख) वानस्पतिक प्रसारण (Vegetative Propagation) : कटिङ्ग, लेयरिङ्ग, ग्राफ्टिङ्ग, बडिङ्ग इत्यादि ।
  ८. फलफूल तथा तरकारीको नर्सरी स्थापना र व्यवस्थापन ।

लोक सेवा आयोग

नेपाल कृषि सेवा, प्लान्ट प्रोटेक्सन, एग्रोनोमी, हर्टिकल्चर, फिसरिज, एगू. एक्सटेन्सन, स्वायल साइन्स, एगू. इको.एण्ड मार्केटिङ्ग, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह, राजपत्र अनंकित द्वितीय श्रेणी, नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

९. बगैँचाको प्रबन्ध : माटोको प्रबन्ध, प्राङ्गारिक तथा रसायनिक मलको प्रयोग विधिहरु, सिंचाइ, अन्तरबाली, मल्चिङ्ग(छुवापो) ।
१०. फलफूल बोटको तालीम (Training and Pruning) काँटछाँट (Trimming) को महत्व र साधारण तरीकाहरु ।
११. फलफूल खेती प्रविधि : आँप, सुन्तला जात (Citrus), स्याउ, भूईँकटहर, केरा, अंगुर ।
१२. बेमौसमी तरकारी उत्पादन ।
१३. बीउ आलु (Seed potato) उत्पादन प्रविधि ।
१४. तरकारी बीउ उत्पादन प्रविधि : काउली, मूला, गोलभेंडा, केराउ, फर्सी ।
१५. निम्न विषयमा प्राविधिक ज्ञान :
  - (क) रसायनिक मलहरु
  - (ख) माटोको किसिम
  - (ग) रुटस्टक रसायन
  - (घ) फलफूल तरकारीको संरक्षण (Preservation)
१६. बागवानीजन्य बालीहरुको उत्पादनोपरान्त क्षति नियन्त्रण ।
१७. फलफूल, तरकारी, आलु तथा मसला बालीका प्रमुख जातहरु ।
१८. मसला बाली (अलैंची, अदुवा, बेसार इत्यादि) को खेती ।
१९. नेपालमा बागवानीजन्य उत्पादित वस्तुहरुको बजार व्यवस्था ।
२०. फलफूल बोट संरक्षणका सामान्य सिद्धान्त ।
२१. सुन्तला उत्पादनमा ह्रास (Citrus decline) तथा समाधानका उपाय ।
२२. फलफूल, तरकारी, आलु तथा मसला बालीहरुका प्रमुख रोग र किराहरु ।
२३. फलफूल तथा तरकारी बालीमा प्रयोग गरिने प्रचलित रोगनाशक तथा किटनाशक विषदिहरु ।
२४. नेपालमा चिया र कफि खेती ।

नमूना प्रश्नहरु (Model Questions)

१. वानस्पतिक प्रजननको मुख्य फाइदा कुन हो ?
  - (क) उत्पादित विरुवा माउ बोट सरह हुन्छ
  - (ख) यो सजिलो र सस्तो तरिका हो
  - (ग) यसबाट नयाँ जात उत्पादन गर्न सकिन्छ
  - (घ) बोट दीर्घायु र बलियो हुन्छ
२. नेपालमा व्यवसायिक रुपमा आँपको कलमी गर्ने तरिका कुन हो ?
  - (क) टी-बडिङ्ग
  - (ख) इनार्चिङ्ग
  - (ग) कटिङ्ग
  - (घ) एअर लेयरिङ्ग
३. नेपालमा हाल विस्तृत रुपमा जुनार खेती भएको जिल्लाहरु कुन कुन हुन ?
  - (क) रसुवा/नुवाकोट
  - (ख) नवलपरासी/पाल्पा
  - (ग) सिन्धुली/रामेछाप
  - (घ) अतिउच्च पहाडी क्षेत्र
४. कुफ्रीसिन्दुरी जातको आलु नेपालको कुन क्षेत्रको लागि सिफारिश गरिएको छ ?
  - (क) उच्च पहाडी क्षेत्र
  - (ख) तराई क्षेत्र
  - (ग) मध्य पहाडी क्षेत्र
  - (घ) अतिउच्च पहाडी क्षेत्र
५. पुसा दिपाली तल उल्लेखित कुन तरकारी बालीको जात हो ?
  - (क) मुला
  - (ख) भण्टा
  - (ग) रायो
  - (घ) काउली